

International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication

Vol 5 (2016)

Community Interpreting at Greek and International Level: A Step Towards Professional Autonomy

Από τη Μακιαβελική Διερμηνεία κατά την Ανάκριση Αιχμαλώτων στην Κοινοτική Διερμηνεία της Νεωτερικότητας.

Themistoklis Gogas

doi: [10.12681/ijltic.10651](https://doi.org/10.12681/ijltic.10651)

Copyright © 2016, Themistoklis Gogas

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Gogas, T. (2016). Από τη Μακιαβελική Διερμηνεία κατά την Ανάκριση Αιχμαλώτων στην Κοινοτική Διερμηνεία της Νεωτερικότητας. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 5, 23–29. <https://doi.org/10.12681/ijltic.10651>

Από τη Μακιαβελική Διερμηνεία κατά την Ανάκριση Αιχμαλώτων στην Κοινοτική Διερμηνεία της Νεωτερικότητας.

Θεμιστοκλής Γκόγκας

ΤΕΙ Ηπείρου

thegogas@teiep.gr

Περίληψη

Το παρόν άρθρο εξετάζει την Κοινοτική Διερμηνεία υπό το πρίσμα των αιτιωδών σχέσεων που την παρήγαγαν. Συγκεκριμένα, ανατρέπει στην διαμόρφωση του διανοητικού και φιλοσοφικού πλαισίου που οδήγησε στην αναγνώριση της ανάγκης των αλλοδαπών για επικοινωνία. Το γεγονός ότι σε προγενέστερες φάσεις της κοινωνικής και διανοητικής εξέλιξης, μία από τις ελάχιστες χρήσεις της διερμηνείας ήταν η ανάκριση αιχμαλώτων, ήτοι η χρήση του γλωσσικού διαμεσολαβητή για αποκόμιση πληροφοριών χρήσιμων για το κράτος, σημαίνει ότι το διανοητικό εργαλείο της γλωσσικής διαμεσολάβησης χρησιμοποιείται επ' ωφελεία του κράτους. Από το σημείο της μακιαβελικής αυτής αντίληψης μέχρι την παροχή γλωσσικής διαμεσολάβησης με σκοπό την πληροφόρηση του πολίτη (έστω και αλλόγλωσσου), η απόσταση είναι μεγάλη. Διανύθηκε τότε μόνον, όταν οι κοινωνικές συνθήκες ανέδειξαν το σεβασμό στην ετερότητα σε μείζον ζήτημα. Σ' αυτό το βήμα προόδου σαφώς και συνετέλεσε ο Διαφωτισμός και η νεωτερικότητα, όπως και τα φιλοσοφικά ρεύματα αυτών των περιόδων. Τελικώς, αυτό που τονίζεται στο παρόν είναι η Εγγεληνή αντίληψη και η συμβολή της στην ανάπτυξη της Κοινοτικής Διερμηνείας.

Λέξεις κλειδιά: Κοινοτική Διερμηνεία, Ουμανισμός, Πλουραλισμός, Hegel

Εισαγωγή

Στην άρθρωση ενός κανονιστικού λόγου σχετικά με την κοινοτική διερμηνεία θα πρέπει να ανατρέξουμε στις αιτιώδεις σχέσεις αναφορικά με τη δημιουργία της. Θα πρέπει να αναζητήσουμε αφενός μεν την αναγκαιότητα που οδήγησε στη θεσμοθέτησή της και αφετέρου στη μεταβολή των κοινωνικών συνθηκών που επέτρεψαν το σχηματισμό του πλαισίου αναγνώρισης της ανάγκης και συνακόλουθα στη δημιουργία του θεσμού της κοινοτικής διερμηνείας.

Παρά το ότι αλλόγλωσσες ομάδες ή και μεμονωμένα άτομα απαντώνται στα γεωγραφικά μήκη και τα ιστορικά πλάτη, μόνον πρόσφατα αναγνωρίστηκε η ανάγκη της παροχής διερμηνείας μέσω ενός οργανωμένου πλαισίου με σκοπό την εξυπηρέτηση επικοινωνιακών αναγκών. Η καθυστέρηση στην αναγνώριση του προβλήματος οφείλεται σε ένα πλήθος παραγόντων που ξεκινούν από τις αντιλήψεις περί καθαρότητας του έθνους ή της φυλής –και κατ' επέκταση της γλώσσας- και καταλήγουν στους περιορισμένους πόρους που μια οργανωμένη πολιτεία διέθετε για κάτι ελάχιστο χρηστικό. Θα έπρεπε να αρθούν οι αγκυλώσεις του Αιώνα των Εθνικισμών, να εδραιωθεί η αντίληψη περί ισοτιμίας των γλωσσών, να εμποδωθεί η αντίληψη για τα δικαιώματα των μειονοτήτων (εν προκειμένω των γλωσσικών μειονοτήτων) όπως και τα δικαιώματα των μεταναστών ή προσφύγων, προκειμένου να αρχίσει να διαμορφώνεται ένα πλαίσιο κατ' αρχάς κατανόησης των αναγκών και κατά δεύτερον παροχής υπηρεσιών διερμηνείας. Αυτονόητα, η εξάπλωση των αντιλήψεων γύρω από την αναγκαιότητα της κοινοτικής διερμηνείας δεν βρήκε παντού το ίδιο πρόσφορο έδαφος. Είτε για τους προεκτεθέντες λόγους (εθνοκεντρικές αντιλήψεις και ελάσσονα προτεραιότητα στην εξεύρεση πόρων) είτε για αντικειμενικούς λόγους (λ.χ.

αδυναμία εξεύρεσης κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού), η καθιέρωση της κοινοτικής διερμηνείας σήμερα παρουσιάζει όλο το εύρος των πιθανοτήτων: από τις οργανωμένες υπηρεσίες των Σκανδιναβικών χωρών, μέχρι το απόλυτο μηδέν. Ειδικά, όσον αφορά το τελευταίο αυτό άκρο του φάσματος, ως μη φανταστεί κανείς ότι αναφερόμαστε σε κάποια απομονωμένη τριτοκοσμική χώρα: ακόμη και στον «εσωτερικό μανδύα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης συναντά κανείς χώρες με ανύπαρκτες πρόνοιες ως προς την παροχή υπηρεσιών κοινοτικής διερμηνείας. Ακόμη και η πλημμυρίδα των πρόσφατων προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών δεν κατάφερε να συνεγείρει υπνώττους κρατικές οντότητες.

Τα αίτια αυτής της καθυστέρησης είναι πολλαπλά και μπορούν να αναζητηθούν τόσο στην κυρίαρχη ιδεολογία των αδρανών κρατών όσο και στις πολιτικές πρακτικές που συντηρούν ένα λαβύρινθο γραφειοκρατικών δομών με αλληλοκαλυπτόμενες αρμοδιότητες που οδηγούν, τελικά, στη μετακύλιση ευθυνών και τελικά στην αποτελμάτωση. Ωστόσο, στο παρόν δεν προτιθέμεθα να επισημάσουμε και να αναλύσουμε τα αίτια τη αδράνειας, όσο να ερμηνεύσουμε τις πρακτικές που εφαρμόζονται με επιτυχία σε συγκεκριμένες χώρες. Βασική επιδίωξή μας είναι, μέσα από την προβολή ορισμένων χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από επίσημα κείμενα να τονίσουμε τις θετικές και αρνητικές πτυχές της λειτουργίας της κοινοτικής διερμηνείας και να αναδείξουμε το πλαίσιο ως υπόδειγμα. Δεν είναι μόνον η λειτουργία ενός συστήματος που μας αφορά, αλλά επιπλέον είναι οι παράμετροι και οι μεταβλητές του συστήματος, που η ανάλυσή τους το καθιστά περισσότερο κατανοητό. Γινόμαστε αμέσως σαφείς. Ως παραμέτρους χαρακτηρίζουμε την υφιστάμενη υποδομή σε όλα τα επίπεδα: από την εκπαίδευση και την επιλογή των διερμηνέων, μέχρι την αμοιβή και τις εργασιακές συνθήκες. Με δυο λόγια, όλη τη βάση (ιδεολογική, διανοητική, εκπαιδευτική, υλική και λειτουργική) πάνω στην οποία στηρίζεται το εποικοδόμημα που μόλις αποκαλέσαμε «μεταβλητές». Μεταβλητές, εν προκειμένω, είναι οι άνθρωποι που κινούνται μέσα στο σύστημα, είτε αυτοί είναι οι διερμηνείς (ως διαμεσολαβητές) είτε τα δύο επικοινωνιακά άκρα (υπάλληλοι και ετερόγλωσσοι): είναι οι ζώσες μεταβλητές χάριν και εξαιτίας των οποίων το σύστημα της κοινοτικής διερμηνείας λειτουργεί.

Γιατί το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί σημαντική δέσμη μεταβλητών; Από το στοιχείωδες της επαγγελματικής επάρκειας στη γλωσσική συγκρότηση ενός διερμηνέα, μέχρι τον κάματο του και το βαθμό που αυτός γίνεται σεβαστός, τούτα είναι σημαντικά στοιχεία που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του συστήματος. Ταυτόχρονα, οι αιτούμενοι των υπηρεσιών κοινοτικής διερμηνείας αποτελούν επίσης σημαντική παράμετρο με ποσοτικά (πλήθος αιτούντων) και ποιοτικά (πλήθος γλωσσικών ποικιλιών) χαρακτηριστικά. Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά προσδίδουν μια πολυμέρεια στην εμφάνιση και μια πολυπλοκότητα στη διαχείριση του φαινομένου καθεαυτού. Τέλος, ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που υπεισέρχεται, είναι η συνεργασιμότητα των κοινοτικών υπηρεσιών.

1. Κοινοτική διερμηνεία

Δεν θα επιμείνουμε περισσότερο στην ανάλυση ενός εκάστου των παραγόντων. Το μόνο στο οποίο θα επιμείνουμε στο σημείο αυτό είναι ο πολιτισμικός χώρος μέσα στον οποίον η κοινοτική διερμηνεία εφαρμόζεται και αναπτύσσεται: είναι σε χώρες του λεγόμενου «Πρώτου» ή Δυτικού κόσμου και αυτό γιατί –θεωρητικά– είναι πιο πλούσιες. Όντως, μια απλουστευτική προσέγγιση του φαινομένου θα ήθελε αυτές τις χώρες να πρωτοπορούν μόνο και μόνο επειδή είναι πλούσιες: στην επιπόλαιη προσέγγιση των κοινωνικών φαινομένων τα απλουστευτικά σχήματα είναι πάντα γοητευτικά! Και όμως, υπάρχουν ένιες χώρες του λεγόμενου «Τρίτου» κόσμου ή κάποιες ραγδαία αναπτυσσόμενες χώρες που συσσωρεύουν

σημαντικό πλούτο. Πλην όμως, εκεί δεν τίθεται καν ζήτημα παροχής υπηρεσιών διερμηνείας. Απλώς γι' αυτούς ο ξένος «οφείλει να προσαρμοστεί» χωρίς το κράτος –ή οι αποκεντρωμένες υπηρεσίες του- να συμβάλουν κατά τι έστω στην προσαρμογή του!

Είναι γεγονός ότι οι απαρχές της θεσμοθέτησης της κοινοτικής διερμηνείας μπορούν να αναζητηθούν κατ' αρχάς στον Αγγλοσαξονικό κόσμο στον πρώιμο 20^ο αιώνα (Hlavac, 2015). Στις ΗΠΑ, επί παραδείγματι, όπου στη διάρκεια του τελευταίου αιώνα έγιναν χώρος υποδοχής εκατομμυρίων μεταναστών που προσέρχονταν εκεί από σχεδόν ολόκληρο τον κόσμο, η πανσπερμία γλωσσών, σε συνδυασμό με τις ολοένα αυξανόμενες επικοινωνιακές ανάγκες οδήγησαν στη λήψη μιας σειράς μέτρων προς ανακούφιση του προβλήματος. Στο ίδιο -περίπου- πλαίσιο κινήθηκαν η Αυστραλία και ο Καναδάς, ενώ με μια μικρή καθυστέρηση η Βρετανία ακολούθησε την κούρσα. Η Βρετανία, ειδικότερα αποτέλεσε και τον χώρο όπου ο όρος «Κοινοτική Διερμηνεία» πρωτοεμφανίζεται σε μια άτυπη συγκέντρωση του Institute of Linguistics, στο Λονδίνο (Longley, 1984: 178). Το σημείο που χρήζει έμφασης δεν έχει να κάνει με το πλήθος των γλωσσών των μεταναστών σε μια χώρα, αλλά με την αποδοχή ή μη της ισοτιμίας των ατόμων, ανεξαρτήτως γλώσσας ή εθνικής προέλευσης. Και ενώ υπάρχουν πολλές χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου όπου χρησιμοποιούνται πολλές γλώσσες, πέραν της κυρίαρχης, εν τούτοις η κοινοτική διερμηνεία αποτελεί terra incognita.

Χωρίς να ξεφεύγουμε από τον στόχο μας, τολμούμε να διατυπώσουμε μία υπόθεση, πάνω ακριβώς σ' αυτή τη διαφορά που κάνει τον δυτικό κόσμο να πρωτοπορεί. Αναμφισβήτητα, η κοινοτική διερμηνεία αποτελεί έναν από τους πυλώνες που στηρίζονται στη βάση αποδοχής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αδιάφορο αν είναι κύριος ή δευτερεύων πυλώνας, αποτελεί πτυχή του Δυτικού πολιτισμού. Απορρέει όμως –πιθανότατα- από την ίδια τη διαλεκτική φύση του συγκεκριμένου πολιτισμού, καθώς αποδέχεται την ύπαρξη αντιθέσεων στο πολιτισμικό σώμα και, χωρίς συγκρουσιακές πρακτικές, επιτυγχάνει τη σύνθεση. Ο διαλεκτικός συνθετικός χαρακτήρας της διαδικασίας έχει προσφέρει την πολιτισμική ώσμωση, καθώς και μία έτι περαιτέρω διαπολιτισμική θεώρηση των όντων. Αν, λοιπόν, θεωρούμε ως σημαντική την κοινοτική διερμηνεία, αυτό δεν οφείλεται στις τεχνικές ή στις πρακτικές που αναπτύχθηκαν. Πολλά δε μάλλον δεν μπορεί να θεωρηθεί κοινωνικό επίτευγμα *per se*. Η κατ' ουσία πολιτισμική επιτυχία έγκειται στο ότι η κοινοτική διερμηνεία ενσωματώνει τις διαλεκτικές δομές που αποτελούν και τη θεσμική βάση του πολιτισμικού οικοδομήματος. Απομένει ένα τελευταίο ζήτημα να διευκρινιστεί. Διατυπώθηκε ανωτέρω η διχοτομία μεταξύ των χωρών που εκπροσωπούν τον Δυτικό πολιτισμό και των λοιπών, όσες τουλάχιστον αφορά το ζήτημα της κοινοτικής διερμηνείας. Παρά ταύτα, και μεταξύ των χωρών της πρώτης ομάδας, δεν παρατηρείται ομοιογένεια χαρακτηριστικών. Ως το αντιπαράδειγμα θα μπορούσε να προβληθεί η Ελλάδα, που, παρά τις μαζικές μεταναστευτικές ροές της τελευταίας πενταετίας δεν κατέστη δυνατή η θεσμοθέτηση μιας υπηρεσίας κοινοτικής διερμηνείας. Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκεται συντονισμένη και η Σλοβακία, όπου όπως παρατηρεί ο Hrehončík (2009: 160) «στη Σλοβακία και πιθανότατα και στις λοιπές χώρες της περιοχής, είναι μια άγνωστη έννοια [η κοινοτική διερμηνεία]». Μια επιπόλαιη ερμηνεία αυτής της ανυπαρξίας θα είχε να κάνει με το βαθμό αποδοχής της ετερότητας σε κάθε χώρα. Προχωρώντας την ανάλυσή μας ένα επίπεδο πιο πάνω, θα συναντήσουμε παγιωμένες πρακτικές και νόρμες σκέψης και πράξης που αποτρέπουν τη δημιουργία δομών κοινοτικής διερμηνείας, όχι διότι η ετερότητα δεν γίνεται αποδεκτή, αλλά διότι στην ιεράρχηση των προτεραιοτήτων η κοινοτική διερμηνεία δεν βρίσκεται καν. Είτε διότι οι εθνοκεντρικές αντιλήψεις του πρόσφατου παρελθόντος παραμένουν ισχυρές, είτε διότι η ηγεμονική επιβολή της κυρίαρχης γλώσσας δεν αφήνει περιθώρια ανάπτυξης παράλληλων συστημάτων, είτε,

τέλος, γιατί ο εγκιβωτισμός επί δεκαετίες, σε ένα καθεστώς πολιτικού απομονωτισμού συγκρατεί μονολιθικές και άκαμπτες γραφειοκρατικές δομές. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι η ονομαζόμενες «χώρες του Βίζεγκραντ»¹ που στην τρέχουσα προσφυγική και μεταναστευτική κρίση στην Ευρώπη είναι εκείνες που επιδεικνύουν την πλέον σκληροπυρηνική στάση και φυσικά η πρόσφατη ιστορία τους χαρακτηρίζεται από τον πολιτικό απομονωτισμό.

2. Το ουμανιστικό «πρόσωπο» της κοινοτικής διερμηνείας

Ανατρέχοντας κανείς στην πληθώρα των ιστοτόπων που προσφέρονται σε μία τυχαία διαδικτυακή αναζήτηση στο λήμμα “Community Interpreting” πιθανόν να συναντήσει τυχαία το <http://www.thecommunityinterpreter.com/>. Ο συγκεκριμένος ιστότοπος δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να διαφημίζει μία σειρά παρεχόμενων υπηρεσιών, όπως συμβουλές, βιβλία, οπτικοαουστικό υλικό ή εκπαίδευση. Φυσικά, τίποτε από τα παραπάνω δεν είναι καινοφανές: εκατομμύρια πάροχοι υπηρεσιών ή προϊόντων διαφημίζονται μέσω διαδικτύου. Ο λόγος της αναφοράς μας είναι άλλος: ο επίτιτλος της κεντρικής ιστοσελίδας στον εν λόγω ιστότοπο χαρακτηρίζει τις συγκεκριμένες υπηρεσίες ως “The Voice of Professionalism and Humanity”: Η φωνή του επαγγελματισμού και του ανθρωπισμού. Πιθανόν η συγκεκριμένη αναφορά να βρίσκεται στα όρια της υπερβολής. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε το ποιον των υπηρεσιών που ισχυρίζεται ότι παρέχει η εταιρεία στον ιστότοπό της. Δεν παύει όμως, να τονίζει μια πραγματικότητα: η κοινοτική διερμηνεία βασίζεται στον επαγγελματισμό και ηθικοποιείται καθώς εφαρμόζει τις θεμελιώδεις αρχές του ανθρωπισμού/ουμανισμού. Κατά την αντίληψή μας, αυτά είναι κατ’ ουσίαν τα βασικά χαρακτηριστικά οίου συστήματος κοινοτικής διερμηνείας και εκεί θα εστιαστεί η αναζήτησή μας στη συνέχεια. Δεδομένου ότι στο Ερευνητικό Πρόγραμμα *CiGreece – Κοινοτική Διερμηνεία στην Ελλάδα*, που αποτέλεσε και τη βάση της εκπόνησης του παρόντος, το ζήτημα της επαγγελματικής επάρκειας έχει παρουσιαστεί εμβριθώς, συνεπώς θα πρέπει να αναφερθούμε επ’ ολίγον στο ζήτημα του ανθρωπισμού.

Ο ουμανισμός, ένα πνευματικό κίνημα του πρώιμου 19^{ου} αιώνα, δημιούργησε ένα ρεύμα επιστροφής προς τις αξίες του ανθρώπου (βλ. σχ. Grafton & Jardine, 1988· Grafton, 1990· Hetzler, 1990). Είναι η φάση της ανθρώπινης διανοητικής (και κατά συνέπεια κοινωνικής) επανάστασης, όπου αναζητάται η αιτία των φαινομένων, ενώ ο άνθρωπος, ως κοινωνική και διανοητική οντότητα τίθεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος. Η απεμπόληση των μεσαιωνικών αντιλήψεων επαναφέρει στο προσκήνιο την ατομικότητα. Αυτό είχε ως βασική συνέπεια την ανάπτυξη της έρευνας, της τεχνολογίας, της ιατρικής αλλά και των κοινωνικών και πολιτικών θεσμών επ’ ωφελεία του ατόμου. Κατά τη γνώμη μας, η φιλοσοφική αρχή της κοινοτικής διερμηνείας μπορεί να αναζητηθεί στο έργο του Hegel. Κατά τον Hegel, το ανθρωπιστικό ιδεώδες, ερχόμενο σε αντίθεση με τη Μεσαιωνική βαρβαρότητα, αναβιβάζει το άτομο στη θέαση της ύψιστης αισθητικής αρτιότητας, όπου εκεί μπορεί να αναζητήσει την ελευθερία, απομακρυνόμενο από μια κατάσταση «γενικής βαρβαρότητας ή βαρβαρότητας του όχλου» (Hegel, 1977). Η Εγγελιανή αντίληψη είναι αυτή που αντικατοπτρίζεται στη μεταστροφή από τη βάρβαρη συλλογικότητα στην «ωραία ατομικότητα» (Μεσημέρης, 1997).

¹ Για την αντίληψη της ομάδας των 4 χωρών του Βίζεγκραντ (Πολωνία, Τσχία, Σλοβακία και Ουγγαρία) βλ. σχ. την κοινή δήλωση για το Μεταναστευτικό “Joint Statement on Migration” στο <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2016/joint-statement-on>.

Αυτό αποτυπώνεται σε ένα ενημερωτικό κείμενο της Ελβετικής Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Δημόσιας Υγείας. Παρά το ότι είναι γραμμένο σε υπηρεσιακό ύφος, εν τούτοις αποδίδει με σαφήνεια την ουσία των αρχών του ουμανισμού:

«Σήμερα ζουν στην Ελβετία περίπου 200.000 άνθρωποι που δεν κατανοούν καμία από τις εθνικές γλώσσες ή τα Αγγλικά. Επιπρόσθετα, ο αριθμός των μεταναστών που είναι σε θέση να διαχειριστούν μια καθημερινή συζήτηση αλλά που χρειάζονται βοήθεια στην κατανόηση περίπλοκων εξηγήσεων που σχετίζονται με θέματα υγείας, δεν πρέπει να υποτιμάται. Διαφορετικά, τα προβλήματα επικοινωνίας ενδέχεται να εμποδίσουν την ιατρική φροντίδα, ακόμη και να καταστήσουν αδύνατη τη θεραπεία. Για το λόγο αυτό, η διαπολιτισμική μετάφραση/διερμηνεία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο το εθνικού προγράμματος “Μετανάστευση και Δημόσια Υγεία”» (Swiss Federal Office of Public Health, 2014).

Το κείμενο είναι εξαιρετικά σαφές και εστιάζει σε έναν από τους πλέον ευαίσθητους τομείς του δημόσιου βίου, την υγεία. Η βραχεία επεξήγηση ότι εξαιτίας δυσχερειών στην επικοινωνία μπορεί να προκληθούν προβλήματα στην υγεία των ατόμων, αποτελεί και το κίνητρο της συγκρότησης μιας υπηρεσίας κοινοτικής διερμηνείας. Πράγματι, η Ελβετική Συνομοσπονδία από τη συγκρότησή της το 1291 και χάρη στο σύστημα των Καντονίων, διαμόρφωσε έναν *εξωτερικά πλουραλιστικό* χαρακτήρα: μία χώρα με τέσσερις ομιλούμενες γλώσσες. Έτσι, η Γερμανική, η Γαλλική, η Ιταλική και η Ραιτορωμανική αποτελούν τις εθνικές επίσημες γλώσσες της Συνομοσπονδίας. Ο χαρακτηρισμός που μόλις αποδώσαμε ως κράτους με *εξωτερικά πλουραλιστικό* χαρακτήρα, σημαίνει απλούστατα ότι κάθε Καντόνι έχει τη δική του επίσημη γλώσσα (έστω δύο κύριες γλώσσες, όπως επί παραδείγματι στο Καντόνι του Vaud: Γαλλικά και Γερμανικά) και, φυσικά, δύσκολα θα συναντούσε κανείς Ελβετό που να χειρίζεται με άνεση και τις τέσσερις γλώσσες. Αυτό δημιουργεί μια ιδιομορφία, δεδομένου ότι ο μέσος κάτοικος της χώρας μετακινείται εντός των συνόρων και μεταβαίνοντας από το ένα Καντόνι στο άλλο συναντά γλωσσικούς φραγμούς. Εκ κατασκευής, συνεπώς, η Ελβετία βρίσκεται στο επίκεντρο του προβλήματος και –αν μη τι άλλο– ιστορικά τουλάχιστον βίωσε το πρόβλημα της επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων που επισκέπτονται μια υπηρεσία και των υπαλλήλων που υπηρετούν σε αυτή. Πιο απλά, η Ελβετική πολιτική ηγεσία ήταν ενήμερη ενός προβλήματος, το οποίο οι μεταναστευτικές ροές το επαύξησαν. Στο ίδιο κείμενο αναγράφεται ότι προκειμένου να βελτιωθεί η υγεία του πληθυσμού θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην υγεία των μεταναστευτικών ομάδων, για τις οποίες έχει διαπιστωθεί ότι τόσο η υγεία, όσο και η *διανοητική τους ισορροπία* (sic) υστερούν έναντι των γηγενών (Swiss Federal Office of Public Health, 2014). Όταν το 2002 έγινε ευρέως αντιληπτό ότι οι αλλόγλωσσοι επί Ελβετικού εδάφους προσεγγίζουν το 20% του συνολικού πληθυσμού², θεσμοθετήθηκε το «Εθνικό Πρόγραμμα Μετανάστευσης και Υγείας». Βασικός σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν η βελτίωση της ενημερότητας των μεταναστών σε θέματα δημόσιας υγείας με άμεση συνέπεια την έναρξη ενός προγράμματος κοινοτικής διερμηνείας.

Επιλογικά σχόλια

Δεν νομίζουμε ότι χρειάζεται να επιμεινουμε περισσότερο, προς απόδειξη των όσων υποστηρίζουμε σχετικά με τον ουμανιστικό χαρακτήρα της κοινοτικής διερμηνείας.

² Για το 2009 οι αριθμοί των αλλόγλωσσων είναι ακόμη πιο ενισχυμένοι. Στη μελέτη των Bischoff & Hudelson (2009, σελ. 15) επί παραδείγματι, αναφέρεται ότι στη Γενεύη το 43% του πληθυσμού είναι αλλογενούς προέλευσης και ότι το 25% των κατοίκων χρησιμοποιούν στο σπίτι γλώσσα διάφορη της Γαλλικής.

Θα προσπαθήσουμε εδώ να τονίσουμε εν μέρει αυτό που υποστηρίζει πιο πάνω ο Hrehončík, σε σχέση με την Ελβετική αντίληψη για την κοινοτική διερμηνεία: για τον Hrehončík η κοινοτική διερμηνεία στη Σλοβακία ήταν –και παραμένει- terra incognita. Η δική μας αιτιολογική αντίληψη του φαινομένου στηρίζεται αφ’ ενός μεν στον πολιτικό απομονωτισμό τόσο της Σλοβακίας, στην οποία αναφέρεται ο Hrehončík, όσο και των λοιπών πρώην Ανατολικών χωρών. Η κοινοτική διερμηνεία βασίζεται στην αντίληψη περί πλουραλισμού, τόσο εσωτερικού, όσο και εξωτερικού. Η διαμόρφωση της πολιτικής σκέψης στο Ανατολικό μπλοκ, για το μείζον μέρος των μεταπολεμικών δεκαετιών, βασίστηκε στην ομογενοποίηση και συνακόλουθα τον εξοβελισμό του πλουραλισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το βιβλίο του Α. Βίνκλερ (1983) με τίτλο: *Πλουραλισμός. «Μοντέλο» της Αντεπανάστασης*, όπου απαξιώνεται ο πλουραλισμός επ’ ωφελεία της επανάστασης. Αυτονομία, η ανάπτυξη ενός προνοιακού καθεστώτος στο συγκεκριμένο σημείο προσκρούει στην κυρίαρχη ιδεολογία περί ομογενοποίησης των μαζών. Αντίθετα, στο Ελβετικό μοντέλο, ο πλουραλισμός, είτε εσωτερικός, είτε εξωτερικός γίνεται ιδεολογικά αποδεκτός πρώτον για ιστορικούς λόγους και έπειτα για λόγους που επιβάλλει η καπιταλιστική ανάπτυξη της Ελβετικής Συνομοσπονδίας.

Αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό είναι το πέρασμα από το ένα άκρο του τίτλου του παρόντος, στο άλλο άκρο: από την μακιαβελική αντίληψη για τον έτερο στη νεωτερική. Αν αναγράψαμε στον τίτλο για *Ανάκριση Αιχμαλώτων*, αυτό έγινε μόνο και μόνο για να τονιστεί ότι η πανάρχαια τέχνη (βλ. σχ. Mikkelson, 2014: 10. Ertl & Pöllabauer, 2010: 165) της διερμηνείας χρησιμοποιήθηκε κάποτε για να καλύψει ανάγκες των ανακριτών, θέτοντας τον αιχμάλωτο υποκείμενο σε ένα καθεστώς βαρβαρότητας. Και παρά το γεγονός ότι οι Ertl & Pöllabauer (2010: 165) θεωρούν ότι από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα δεν έχουν αλλάξει και πολλά, η άποψή μας είναι ότι στον χώρο της γλωσσικής διαμεσολάβησης οι αλλαγές είναι σημαντικές, τόσο όσο και στους λοιπούς τομείς της κοινωνικής δράσης. Συγκεκριμένα, η διαφύλαξη του αγαθού της υγείας μόλις πρόσφατα (ήτοι το 2002 βλ. σχ. Swiss Federal Office of Public Health, 2014) έγινε αντιληπτή ως θεμελιώδης υποχρέωση του κράτους (βλ. Ρούσης, 1994· McCormick, 2011), η διερμηνεία εκφεύγει των στενών χρησιμοθηρικών ορίων και διεισδύει στο ευρύ πεδίο των προνοιακών αντιλήψεων (σαφώς ανθρωπιστικού χαρακτήρα). Όσο για την αξία καθαυτή των κοινοτικών διερμηνέων, αρκεί κανείς να διαβάσει το άρθρο – διαμαρτυρία της Hof για την περιστολή των εργασιακών δικαιωμάτων των κοινοτικών διερμηνέων στην Ολλανδία. Έπειτα από Υπουργική Απόφαση του Μαΐου 2011, παύει έπειτα από 35 χρόνια η κρατική χρηματοδότηση της νοσοκομειακής διερμηνείας για λόγους περιστολής των δημοσίων εξόδων. Το σημαντικότερο των επιχειρημάτων δεν είναι το motto της ότι «οι Ολλανδοί νοσοκομειακοί διερμηνείς έμειναν άφωνοι. Βοηθήστε τους να ανακτήσουν τη φωνή τους!», αλλά το ότι το μέτρο πλήττει τους ασθενείς και ακόμη ότι τέτοιες πρακτικές δίνουν βήμα σε ακραίες αντιλήψεις του στυλ: “They should learn Dutch” (πρέπει [ενν. οι μετανάστες] να μάθουν Ολλανδικά), αντίληψη που ουδόλως συνάδει με τη φιλελεύθερη Ολλανδική κοινωνία, πολλώ δε μάλλον δεν αρμόζει στον καπιταλιστικά ανεπτυγμένο Δυτικό κόσμο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βίνκλερ, Α. (1983). *Πλουραλισμός. «Μοντέλο» της Αντεπανάστασης*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.
- Μεσημέρης, Σ. (1997). Ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος και η «ωραία ατομικότης» του Hegel. *Ιστορικά* 14(26), 29-52.
- Ρούσης, Γ. (1994). *Το Κράτος από τον Μακιαβέλι στον Βέμπερ*. Αθήνα: Γκοβόστης.

- Bischoff, A. & Hudelson, P. (2009). Communication with Foreign Language-Speaking Patients: Is Access to Professional Interpreters Enough? *Journal of Travel Medicine*, 17(1), 15-20.
- Ertl, A. & Pöllabauer, S. (2010). Training (Medical) Interpreters—the Key to Good Practice. MedInt: A Joint European Training Perspective. *The Journal of Specialised Translation* 14, 165-193.
- Grafton, A. & Jardine, L. (1988). From Humanism to the Humanities. *British Journal of Educational Studies* 36(2), 175-177.
- Grafton, A. (1990). “Humanism, Magic and Science”. In A. Goodman & A. MacKay (eds.) *The Impact of Humanism on Western Europe* (pp. 99-117). London: Longman.
- Hegel, G.W.F. (1977). *The Difference between Fichte’s and Schelling’s System of Philosophy*. Albany: State University of New York Press.
- Hetzler, F.M. (1990). From Humanism to the Humanities. *Idealistic Studies* 20(1), 86-88.
- Hlavac, J. (2015). Formalizing Community Interpreting Standards: A Cross-National Comparison of Testing Systems, Certification Conventions and Recent ISO Guidelines. *International Journal of Interpreter Education* 7(2), 21-38.
- Hof, M.R. (2013). The death of healthcare interpreting in the Netherlands. Ανακτήθηκε 02/03/2016, από <http://aiic.net/p/6612>.
- Hrehovčík, T. (2009). Teaching Community Interpreting: A New Challenge?. In M. Ferenčík & J. Horváth (eds.) *Language, literature and culture in a changing transatlantic world: International conference proceedings*. Ανακτήθηκε 22/04/2016 από http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/teaching_community_interpreting.pdf.
- Longley, P. (1984). What is Community Interpreter? Some Thoughts after the first experimental course in Peterborough. *The Incorporated Linguist* 23(3), 178-181.
- McCormick, J. P. (2011). *Machiavellian Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press
- Mikkelsen, H. (2014). Evolution of Public Service Interpreter Training in the U.S., *FITISPos International Journal*, 1, 9-22. Ανακτήθηκε στις 23/01/2016 από http://www3.uah.es/fitispos_ij/OJS/ojs-2.4.5/index.php/fitispos/article/view/6/3.
- Swiss Federal Office of Public Health (2014). National Programme on Migration and Health. Ανακτήθηκε στις 20/02/2016 από <http://www.bag.admin.ch/themen/gesundheitspolitik/07685/07688/index.html?lang=en>.

Ιστότοποι (Ανακτήθηκαν 15-05-2016)

<http://www.thecommunityinterpreter.com/>

<http://www.visegradgroup.eu/calendar/2016/joint-statement-on>